

Az ellen-tény

Onucsán Miklós munkásságáról

1 Az alkotói csoportosulás alapja a megközelítőleg 20 tagból álló Dialógus csoport volt: Dan és Lia Perjovschi, Ferenczy Károly, Bone Rudolf, Dorel Găină, Jovián György, Ujvárossy László, stb. A műhelyben konceptuális és posztmodern érzékenységgű, interdiszciplináris, valamint köztes médiumokra alapozó munka folyt. Bár a rendszer megfigyelői aktívan figyelték tevékenységüket, mivel nem értették azt – így nyílt kritikára nem volt lehetőség – a művészek mégis ebben a közegben találtak menekvést a rendszer ideológiai és esztétikai zártsága és korlátai alól. Ujvárossy László: *Progresszív kortárs művészeti törekvések Nagyváradon, a nyolcvanas években*. In: Várad, 2011/4.

2 *A rozsdá története a kezdetektől napjainkig*

3 *Fehér kamuflázs*

4 *Más égvűrűk*

5 *Befejezetlen mérések*

6 *Minta egy gömbre*

7 *A Rovarak emlékművén (The Monument of Insects)* a koncepció egyenesen gondolat, illetve tervrajz marad, a kivitelezést a nézőre bízva.

8 *Itt nyugszik a fű*

9 *És mi van, ha semmi sincs odaát?*

Onucsán Miklós

Onucsán Miklós pályafutása a 80-as években indult, a kísérletező szellemű nagyváradi 35-ös Műhely égisze alatt¹. Ezt az irányt továbbra is tartva, a műhely eredményeit beépítve (és életben tartva) halad pályáján. Mindezt úgy képes véghezvinni, hogy alkotásai „jól irányzottan” ugyanazt a sajátos hangvételt hordozzák, de nem lesznek múltidézőek, hanem kortalanul reprezentálnak – egyszerre maradnak tömörszerűek és válnak dinamikussá. Ennek eredményeképp az alkotó elsősorban Európa-szerte, de a kontinensen túl is kiállít; a munkásságát tárgyaló kiadványok listája hosszúra nyúlik, ez év elején pedig kitüntették az Erdélyi Magyar Kortárs Kultúraért díjjal.

Onucsán konceptuálisága nagyon sűrített. Alkotásai sok szinten működnek egyszerre, minden réteg önmagában is komplex viszonyrendszert hordoz, az alkotás külső, világos tömörszerűségében is szemantikai mikrokozmoszok halmaza.

Vannak visszatérő jellemzők, mint például az *Arte Povera* hatás: az alkotó előszeretettel használ egyszerű (vagy talált) tárgyakat, anyagokat – így míg a 80-as években rozsdával, szurokkal dolgozik, később az egyszerű fehér papír, a beton van jelen, majd fatörzsszeletek, föld, vászon, egészen a legfrissebb, 2015-ös kiállításáig, amelyen szintén használ olyan mindennapi anyagokat, mint a kódarabok, a kötél vagy a mandarinhéj. Ami a művek materialitását illeti, az első alkotásokban az anyagok sajátos jelenléte fontosabb szerepet kap (*A The History of Rust from Its Origins Until Today*² kontrollálatlanul burjánzó rozsdája elárasztja a felületet, ellenállva bármilyen kategorizálásnak, a *White Camouflage*³ papírja efemer és törékeny környezetében); a későbbiekben pedig a konkrét matéria egyre inkább csak jelzésértékű – nem az egyes anyagok, hanem az Anyag van jelen egy-egy tulajdonságával (az *Other Annual Rings*⁴ fatörzs-szeletei az Organikus Valóság, az *Unfinished Measurements*⁵ kódarabja a Tömeg, a Jelenlét, a Meghatározott Valami, a *Pattern for a sphere*⁶ mandarinhéj pedig egy Mulandó Gömb maradványa). Az alkotói beavatkozás is sokszor minimális. Az anyag tehát kissé visszalép a koncepció javára, és ezzel jelenléte átlényegül.⁷

A művek tömör konceptuálisága a címekkel teljeseedik ki (a cím mindig a mű szerves része). Onucsán címadáskor nagyon pontosan bánik a nyelvvel: a címek néha még egyszerűségükben is költői jelleget kölcsönöznek a műveknek, sokszor finomítva vagy színezve a képi elemek nyersségét (*Here Rests the Grass*⁸, *And What if There is Nothing Beyond It?*⁹).

Számos Onucsán-mű társadalomkritikára alapszik. A *Vigyázat, hull a vakolat!* emléktábla leleplezése az ilyen jellegű tárgyak szimbolikus funkcióival ironizál; egy kontextuscseré által rámutat a valósággal szembeni struccpolitikára, egyúttal állandósítva, márványba vésve a degradálódás állapotát, talán magát a szimbolikus témákra irányuló „Figyelem!” komikus gesztusát is. Szintén ilyen expliciten kezeli az individualizmus „személyiség-brandjeit” a *Self-portrait by the yard*¹⁰, az ortodox egyház világiasságát a *Christian Card Remix*¹¹. Viszont olyan alkotások is, mint az *Other Annual Rings* vagy a *Shortcut*¹², felfoghatóak bizonyos társadalmi attitűdök kritikájaként¹³.

A cinikus nézőpont szintén állandó vonása az Onucsán által nyitott perspektíváknak. Egyes alkotások, mint például a *White Camouflage* vagy a *Pattern for a Sphere* esetében csak megmosolyogtató iróniaként van jelen a humor¹⁴; legtöbbször viszont van valami képtelen, megoldhatatlan a látványban vagy tárgyban, és a kilátástalanság teljes tudatában kényszerülünk félmosolyra. A kis hurok a falban¹⁵ semmire nem elég, sem kihúzni vele valami mást, sem akasztani, s ebben a magát lehetőségnek álcázó kapaszkodóban végül nincs más, mint az igyekezet végtelensége. A jelen juhái megsemmisítik a halás utókor sötömbjét¹⁶, vagyis a jelenben feloldják a jövőt, a megemlékezés iránya pedig megfordul, de így módon önmagukat is áldozatként jelölik meg, és beteljesítik saját mulandóságukat.

De nem csak a remény vagy a jövő biztonsága lehetetlen. Onucsánál a jelen felbontása is olyan szerkezetet hoz létre, amely megszűnteti a konkrétumokat, megcáfolja a (vélt) tényeket.¹⁷ A műalkotás új terében tehát minden információ esetleges és minden tudás labilis. Bár a mű háttérében ott lebeg halvány bizonyosságként valami megfoghatóan a kritikája, az alkotás belső logikai rendszere mégis szétbomlik – ezáltal megnyitja a témát az érintőleges asszociációk, az elvont fogalmiság és más témák felé.

Így válik a műalkotás a dekonstrukció egyfajta megtestesülésévé. Maga Onucsán a tudás visszafordítását („unknowing”) említi.¹⁸

Többek között a *Modules of Dry Installation (for Ana Lupaş)*¹⁹ című alkotásban is ez a mechanizmus érvényesül. A textilek szárítását a csavarás pozíciójában megszakítja, amitől a folyamat linearitása teljesen értelmét veszti, az így keletkezett „modult” pedig kiemeli. Az anyag állapota más értelmet nyer, a pillanat exponálja a kényszeredettséget. További szintek jelennek meg: a jel megmunkáltsága/az ismétlődés egyedisége/a fizikai forma üressége. Dekonstrakcióban születik maga az alkotás is, de – ami ennél fontosabb –, a kész tárgy nem inkoherens romhalmaz és nem csak nyom marad, hanem aktív entitás, amely maga is dekonstrukcióra invitálja a nézőt.

A műalkotás konceptuális rétegeit kutatva puzzle-darabokként próbáljuk összeilleszteni azokat, és ez egy darabig működik is. Viszont egy idő után óhatatlanul azzal szembesülünk, hogy ez valami más – inkább anti-puzzle –, hiszen tere folyamatosan bővül, sok a hézag, és a feltároló halmaz darabjai mintha soha nem is alkothattak volna egészet... Íme tehát, a valóság, a maga bonyolultságában.

10 *Őnarckép méterre*

11 *Kereszténykártya remix*

12 *Rövidítő*

13 Mindkettőben jelen van a valóság komplexitásának brutális alakítása, amikor szűk látókörű nézőpontunkat vagy saját „rendünket” rákényszerítjük a környezetre, akár természetéről, akár kulturális környezetről vagy közösségekről van szó.

14 Üres lappal álcázni, főleg fehér falat, mint a 2009-es berlini kiállítás, illetve az összeesett mandarinhéjban gömböt keresni...

15 *And What if There is Nothing Beyond It?*

16 *A Commemoration (Megemlékezés)* művészeti akcióban a sötömböt, amelybe a „The grateful posterity” felirat volt vésve, juhok közé helyezték; az állatok fokozatosan szétránták.

17 Nem csoda tehát, ha az *Unfinished Measurements (2014)* kódarabjai a felirat kivétele után („It was [...] kg”) már nem annyit nyomnak, amennyiről maga a felirat szól. Miért is? Mert a jelen bizonyosságait csak múltként tudjuk leszögezni? Mert a jelent soha láthatjuk, csak a múltat? (Valóságérzékelésünk is bizonyítottan 80 milliszekundumot késik.) Vagy mert az idő emberi fogalom? És azzal, hogy mindent feliratozni próbálunk, még tovább kerülünk az igazságtól és a valóságtól? A felirat gyakorlatilag igaz... De kiszolgáltatottságunkat tanúsítja.

18 „My works aren't born as arguments for a pre-formulated philosophy which they try to illustrate. They aren't works made out of some kind of knowing, but more out of unknowing. They don't represent any answers, but rather my own way of asking questions.” Onucsán Miklós

19 *Száraz installáció modulok (Ana Lupaşnak)*